

64.017

RAAP
Postbus 1347
1000 BH AMSTERDAM

BIBLIOTHEEK

RAAP-NOTITIE 817

Plangebied Zuidoost-hoek Blauwe Stad
Gemeente Reiderland en gemeente Winschoten
Een inventariserend archeologisch onderzoek (vervolg)

Colofon

Opdrachtgever: InVra plus b.v. namens Projectorganisatie de Blauwe Stad

Titel: Plangebied Zuidoost-hoek Blauwe Stad, gemeente Reiderland en gemeente
Winschoten; een inventariserend archeologisch onderzoek (vervolg)

Status: eindversie

Datum: september 2004

Auteur: *drs. V.R. Ridderbos*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\BEBL2\N0817-BEBL2.doc

Projectcode: BEBL2

Projectleider: drs. V.R. Ridderbos

Projectmedewerker: E.J.M. van der Zwet

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2004

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: InVra plus b.v. namens Projectorganisatie de Blauwe Stad
- *aanleiding onderzoek*: grondverzetwerkzaamheden
- *datum uitvoering veldwerk*: juli 2004

Locatiegegevens

- *plangebied*: het plangebied ligt ten oosten van de Oosterwoldeweg, ten noorden van Oosteinde en ten westen van de Hoofdstraat in Beerta. De te onderzoeken terreinen zijn die terreingedeelten die in overleg met de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) zijn aangewezen als nader te onderzoeken gebieden. Het betreft 2 deelgebieden van respectievelijk 1,0 en 8,8 ha waar verkennend onderzoek diende te worden uitgevoerd (onderzoeksgebieden 1 en 2) en 3 deelgebieden van respectievelijk 9,1 ha, 8,5 ha en 5,0 ha waar karterend onderzoek diende te worden uitgevoerd (onderzoeksgebieden 3, 4 en 5; zie figuur 1).
- *plaats*: Beerta
- *gemeente*: Reiderland
- *provincie*: Groningen
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 8C
- *plangebied in gebruik als*: akkerland
- *oppervlakte plangebied*: ca. 32,4 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 267.500/276.750

Onderzoeksvragen

Is de bodemopbouw in een nog niet eerder onderzocht gedeelte van het plangebied zodanig dat vervolgonderzoek zinvol is (verkennend booronderzoek) en zijn er in het overige deel van het plangebied aanwijzingen voor de aanwezigheid van grotere archeologische nederzettingen (karterend booronderzoek)?

Onderhavig onderzoek is een vervolg op eerder onderzoek (Bakker, 2004). Het inventariserend archeologisch onderzoek (vervolg) is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologische verwachting*: volgens de IKAW (ROB, 2001) geldt voor het plangebied een hoge, middelhoge en lage archeologische trefkans
- *ARCHIS-waarnemingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*
 - in plangebied: 2 archeologische vindplaatsen: sporen van bewoning uit de Late Middeleeuwen (CMA-code 08C-014 en ARCHIS-waarnemingsnummer 18232).
 - in de directe nabijheid (< 300 m): geen

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart*: de bodem in de onderzoeksgebieden bestaat volgens de bodemkaart (Stiboka, 1986) uit moerige eerdgronden met een moerige bovengrond op zand, keileem of potklei beginnend tussen 40 en 120 cm en tenminste 20 cm dik (vWzx); veldpodzolgronden met leemarm en zwak lemig fijn zand (Hn21); koopveengronden met zand ondieper dan 120 cm (hVz); moerige eerdgronden met een zavel- of kleidek en moerige tussenlaag op zand (kWz).

3 Veldonderzoek

Booronderzoek: methode

- *positie boringen*: in de onderzoeksgebieden 1 en 2, waar een verkennend booronderzoek plaatsvond, zijn in totaal 10 boringen min of meer regelmatig verdeeld gezet. In de onderzoeksgebieden 3, 4 en 5, waar een karterend booronderzoek plaatsvond, zijn 134 boringen in een boorgrid van 40 bij 50 m geplaatst, waarbij het boorgrid is verdicht rondom die boringen waar een (intacte) podzolbodem aanwezig was.
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor, diameter 3 cm
- *totaal aantal boringen*: 144 boringen
- *minimaal geboorde diepte*: 0,4 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 1,4 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlint

Booronderzoek: resultaten

Verkennend onderzoek:

- *onderzoeksgebieden 1 en 2 (boringen 346 t/m 355)*: de bodemopbouw is van boven naar onder als volgt. Onder een bouwvoor/verstoorde laag (donkerbruingrijs, vlekkelig, licht siltig, humeus zand) met een dikte van 0,3-0,7 m ligt meestal dekzand (lichtgeelgrijs tot lichtbruingrijs, matig

fijn siltig zand; boringen 346, 348, 349, 350, 354 en 355). In de boringen is in het dekzand geen bodemvorming (podzolering) geconstateerd.

Podzolering ontstaat in relatief hoge en droge gronden. Dat waren in de Steentijd bij uitstek de locaties voor (tijdelijke) nederzettingen. Op locaties met een podzolbodem is daarom de kans op archeologische vindplaatsen hoger dan elders. Een intacte podzolbodem bestaat van boven naar onder uit een E-, een B-, een B-/C- en een C-horizont. Vermoedelijk is hier wel ooit sprake geweest van een podzolbodem, maar is deze inmiddels als gevolg van agrarische activiteiten geheel opgenomen in de bouwvoor/verstoorde laag.

Onder het dekzand bevindt zich keizand (geelgrijs, siltig en grindig zand; in boring 349 op 0,45 m -Mv). Soms ligt het keizand (in de boringen 347 en 351) of potklei (grijze, matig stevige, siltige klei; boringen 352 en 353) direct onder de bouwvoor.

Karterend onderzoek

- *Onderzoeksgebied 3* (boringen 407 t/m 459): de bodemopbouw is van boven naar onder als volgt. De top bestaat uit een 0,25-1,2 m dikke bouwvoor/verstoorde laag (vlekkerig donkerbruingrijs, licht siltig, humeus zand of zeer zandig veen). Incidenteel (in de boringen 411 en 458) bevindt zich onder de bouwvoor een mineraalarme veenlaag met een dikte van 0,15-0,3 m (tussen 0,25 en 0,65 m -Mv). Onder deze veenlaag (en bij de meeste andere boringen direct onder de bouwvoor/verstoorde laag) begint het dekzand (lichtgrijs tot grijsgeel, matig fijn siltig zand). Hierin is geen podzolering herkend. Onder het dekzand of soms direct onder de bouwvoor/verstoorde laag bevindt zich keizand (lichtgrijsgeel tot bruingrijs siltig, matig fijn grindig zand). Keileem (licht tot sterk zandige, grindige, matig stevige tot stevige (geel)grijze klei) of potklei (matig stevige, siltige grijze klei) ligt onder het dekzand, het keizand of soms al direct onder de bouwvoor/verstoorde laag.

- *Onderzoeksgebied 4* (boringen 356 t/m 406): de bodemopbouw is van boven naar onder als volgt. De top bestaat uit een 0,25-1,0 m dikke bouwvoor/verstoorde laag (vlekkerig donkerbruingrijs, licht siltig, matig fijn humeus zand of [zeer] zandig veen). Daaronder bevindt zich incidenteel mineraalarm, veraard veen met een dikte van 0,1 m (boring 356). In de meeste boringen ligt direct onder de bouwvoor/verstoorde laag dekzand (lichtgrijs tot grijsgeel, matig fijn siltig zand). In 1 boring is in het dekzand een intacte podzolbodem aangetroffen (boring 358). Daarom zijn rond deze boring extra boringen gezet (boringen 373 t/m 378). Alleen in boring 374 is nog een restant van een podzol aanwezig: een B/C-horizont. In de nabijheid van de boringen 40, 43 en 44, waar tijdens het eerdere verkennende booronderzoek (Bakker, 2004) een podzolbodem is vastgesteld, is tijdens onderhavig onderzoek geen bodemvorming aangetroffen. Blijkbaar zijn de locaties waar nog (deels) intacte podzolen

aanwezig zijn, zeer beperkt van omvang. Onder het dekzand of soms direct onder de bouwvoor/verstoorde laag ligt keizand ((licht)grijsgeel tot groen, siltig, matig fijn zand). Onder het dekzand, het keizand of al direct onder de bouwvoor/verstoorde laag ligt keileem (lichtgeel tot grijze (zeer) zandige en grindige klei).

- *Onderzoeksgebied 5* (boringen 316 t/m 345): de bodemopbouw is van boven naar onder als volgt. De top bestaat uit een 0,25 -0,95 m dikke bouwvoor/verstoorde laag (vlekkerig, donkerbruingrijs, licht siltig, matig fijn humeus zand of [zeer] zandig veen). Hieronder ligt soms (in de boringen 327, 329, 330 en 337) mineraalarm veraard veen met een dikte van 0,05 m (tussen 0,35 en 0,45 m -Mv). Hieronder of direct onder de bouwvoor/verstoorde laag ligt dekzand (bruingrijs tot lichtgeel, matig fijn, siltig zand). Hierin is, op een enkele uitzondering na, geen podzolbodem aangetroffen. Bij het eerdere verkennende booronderzoek (Bakker, 2004) is in boring 143 een intacte podzolbodem vastgesteld, maar in boring 332 (in de directe nabijheid van boring 143) is geen sprake van een podzolbodem. Wel is in boring 336 een tot in de B-horizont verstoorde podzolbodem (vanaf 0,6 m -Mv) opgemerkt. In enkele boringen die ter controle vlakbij zijn gezet, ontbreekt bodemvorming. Dit onderstreept hetgeen voor het hele plangebied lijkt te gelden: podzolbodems zijn slechts zeer lokaal bewaard gebleven. Onder het dekzand ligt keizand (lichtgeelgrijs, siltig, grindig zand). In het zuiden van het gebied komt potklei ([licht]grijze, matig stevige, siltige klei; boringen 321, 344 en 345) voor, direct onder de bouwvoor/verstoorde laag.
- *Archeologische indicatoren in boringen*: in de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

In de onderzoeksgebieden 1 en 2, waar een verkennend booronderzoek is uitgevoerd, is geen podzolbodem geconstateerd. Waarschijnlijk heeft hier wel een podzolbodem gelegen, maar is deze als gevolg van agrarische activiteiten inmiddels geheel opgenomen in de bouwvoor/verstoorde laag. De situatie in de onderzoeksgebieden 3, 4 en 5, waar een karterend booronderzoek is uitgevoerd, is vergelijkbaar. Slechts zeer incidenteel - in onderzoeksgebied 4 in 2 boringen en in onderzoeksgebied 5 in 1 boring - is een podzolbodem aanwezig, die vaak verstoord is tot in de B- of B/C-horizont. Blijkbaar zijn gebieden waarin (nog) podzolen aanwezig zijn, zeer schaars en zeer gering in omvang. Nergens zijn archeologische indicatoren aangetroffen.

Gezien de resultaten van het onderzoek is het onwaarschijnlijk dat zich in het plangebied nog behoudenswaardige, grotere vindplaatsen uit de Steentijd (nederzettingen) bevinden.

Aanbevelingen

De resultaten van het inventariserend onderzoek geven geen aanleiding om vervolgonderzoek aan te bevelen.

- *contactpersoon overheid*: dr. H.A. Groenendijk (provinciaal archeoloog, tel: 050 3164291).
- *contactpersoon RAAP*: drs. V.R. Ridderbos (projectleider, tel: 0512 589140).

Literatuur

- Bakker, A.M.**, 2004. Plangebied Zuidoost-hoek Blauwe Stad. Gemeente Reiderland en Winschoten. Een inventariserend archeologisch onderzoek. *RAAP-rapport 1026*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- Stiboka**, 1986. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 7 Oost Groningen en 8 Nieuweschans*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Overzicht van tabellen en losse kaartbijlagen

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Kaartbijlage 1. Resultaten onderzoek.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

